

**BALON, PLANÖR, ÇOK HAFİF HAVA ARAÇLARI OPERASYON UÇUŞ DENETLEME VE DEĞERLENDİRME TALİMATI
(SHT- OPC))**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

MADDE 1 -(1) Bu Talimatın amacı, 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre sicile kayıtlı ve ticari havacılık faaliyetlerinde bulunan balon, planör ve çok hafif hava araçlarının yol boyu uçuş denetimlerinin standart şekilde yapılmasını sağlayacak esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 -(1) Bu Talimat, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre ruhsat almış balon, planör ve çok hafif hava aracı işletmelerini, ilgili kontrol pilotlarını ve uçuş ekiplerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 -(1) Bu Talimat, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na, 15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 437 nci ve 441 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 -(1) Bu Talimatta geçen tanımlar;

- a) Balon: Motorlu olmasına rağmen sıcak hava gemileri, gaz balonları, sıcak hava balonları, karma balonlar dahil olmak üzere, havadan hafif gaz ya da burner kullanılarak uçuşunu sürdüren, motorsuz, havadan hafif insanlı hava aracını,
- b) Çok Hafif Hava Aracı-Sabit Kanat (Ultralight): Motor teçhizatına sahip, azami kalkış ağırlığı 750 kg ve altında olan sabit kanatlı hava araçlarını,
- c) Çok Hafif Hava Aracı-Döner Kanat (Gyroplane): Motor teçhizatına sahip, azami kalkış ağırlığı 600 kg ve altında olan döner kanatlı hava araçlarını,
- ç) Çok Hafif Hava Aracı-Esnek Kanat (Microlight): Motor teçhizatına sahip, hareketli ağırlık merkezi ile iki ekseninde kumanda edilebilen azami kalkış ağırlığı 500 kg ve altında olan esnek kanatlı hava araçlarını,
- d) Denetçi: Genel Müdürlük tarafından işletmelerin uçuş operasyon denetimlerini gerçekleştirmek için yetkilendirilmiş personeli,
- e) Genel Müdürlük: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünü,
- f) Genel Müdür: Sivil Havacılık Genel Müdürünü,
- g) Hava Aracı: Havalanabilen ve havada seyredilme kabiliyetine sahip her türlü aracı,
- ğ) Hava Aracı Uçuş El Kitabı: Hava aracına ilişkin geçerli ve kabul edilen işletim sınırlamalarını ve bilgileri içeren belgeyi,
- h) Hava Aracı Kategorisi: Uçak, helikopter, hava gemisi, planör, serbest balon ve çok hafif hava araçları gibi belirli temel özelliklere göre hava aracının sınıflandırılmasını,
- ı) Havacılık İşletmeleri: 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre ticari hava taşımacılığı yapmak üzere ruhsat almış işletmeleri,

i) Kontrol Pilotu: Pilot/pilot adaylarının yetenek testlerini/yeterlilik kontrollerini, öğretmen pilot/kontrol pilotu ve adaylarının yetkinlik değerlendirmelerini yapmak üzere yetkilendirilen ve Genel Müdürlük tarafından yetkileri onaylanan öğretmen pilotları,

j) Kokpit: Pilot mahallini,

k) Uçuş Süresi: Bir hava aracının kalkış yapmak maksadıyla, kendi gücü ile veya harici bir güç uygulanmak suretiyle ilk hareketine başlama anından, uçuşun veya görevin sonunda tam durarak yolcu, yük veya diğer muhteviyatı indirme ve/veya bindirme amacıyla kendisine tahsis edilen park yerine gelme anına kadar geçen toplam süreyi,

l) Uçuş Süresi Balon: Sepetin kalkmak amacıyla yerden ayrıldığını andan uçuşun sonunda nihai durduğu ana kadar geçen toplam süreyi,

m) Yolcu: Yer ve zaman faydası sağlamaksızın herhangi bir tarihi, kültürel veya turistik bölgeyi, belirli yükseklikten seyredilebilir amaçla balon, planör veya çok hafif hava araçları ile uçuş deneyimi yaşamak amaçlarıyla ücret karşılığında uçuşa katılım sağlayan kişiyi ifade eder.

(2) Bu Talimatta geçen kısaltmalar,

a) AFM: Hava aracı uçuş el kitabını,

b) ATC: Hava trafik kontrolünü,

c) BPL: Balon pilot lisansını,

ç) MTOW: Hava aracı maksimum kalkış ağırlığını,

d) NOTAM: Havacılara uyarı mesajını,

e) OM: İşletme el kitabını,

f) SH-BYS: Sivil Havacılık Bilgi Yönetim Sistemi,

g) SHY-İPC: 29/01/2013 tarihli ve 28543 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Tarafından Verilecek İdari Para Cezaları Hakkında Yönetmeliği,

ğ) UPL: Çok hafif hava aracı pilot lisansını,

h) SPL: Planör pilot lisansını,

ı) SOP: Standart operasyon usullerini,

İKİNCİ BÖLÜM Uygulama Esasları

Yol boyu kontrolleri

MADDE 5 -(1) Yol boyu kontrolü, ticari uçuş faaliyetleri sırasında uçuştan sorumlu pilotun, varsa yardımcı pilotun kokpit veya sepet gözetimi, hava aracını işletim limitleri, uçuş kontrol yöntemleri, hava aracı sistemleri ve ekipmanlarını kullanım, normal, normal olmayan ve acil durum usulleri, uçuş emniyeti uygulamaları ve yer ekibinin yeterlilikleri ile yapılan uçuş operasyonunun ilgili ulusal ve uluslar arası mevzuata, işletme el kitaplarına ve genel işletme kurallarına uygunluğunun kontrolünü içerir.

(2) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlar ile birlikte balon uçuş operasyonlarında, yolcuların bulunduğu ortamda uçuş ekibinin, yolcular ve balon operasyonuna hakimiyeti ile sevk ve idare yeterliliğinin kontrolünde aşağıdaki hususlara ayrıca dikkat edilir:

a) Uçuş ekibinin uçulacak balona uygun geçerli lisans ve belgeleri,

b) Uçuş ekibinin ticari uçuş ekibi lisansı ve balon kapasitesine, uçulacak bölgeye uygun yetki ve deneyimi,

c) Balonun AFM'sine göre hazırlanmış yükleme planı,

ç) NOTAM'lar,

d) Kalkış alanı,

e) Kalkış alanı,

f) İniş zamanlaması, iniş alanı seçimi,

- g) Hava durumu analizi,
- ğ) Yakıt planlama kontrolü,
- h) Uygun uçuş planlaması, operasyonel sınırlamalar,
- ı) Operasyon için gerekli ekipman ile acil durum ve hayatta kalma teçhizatları mevcut, erişilebilir ve faal olduğunun kontrolü,
- i) Yolcuya ait bilgilerin bulunduğu manifesto niteliğinde kayıtların tutulması ve emniyet tedbirlerinin alınması maksatlı, acil durumları da kapsayan hava aracı ve yapılacak uçuş ile ilgili bilgilendirmenin yapıldığı prosedüre uygunluk kontrolü,
- j) Hava trafik, çevre kontrolü ve ATC yönetimi,
- k) Uçuş esnasında yolcu ile iletişim,
- m) Uygun uçuş, yer ekip planlaması ve uçuş ekibi mesai saatleri uygunluğu.

(3) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlar ile birlikte planör ve çok hafif hava aracı işletmeleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlarda yolcu pozisyonunda uçmak suretiyle, uçuş ekibinin yolcu ve hava aracı operasyonuna hakimiyeti ile sevk ve idare yeterliliğinin kontrolünde aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

- a) Uçuş ekibinin uçulacak planöre veya çok hafif hava aracına uygun geçerli lisans ve belgeleri,
- b) Uçuş ekibinin ticari uçuş yetki, yeterlilik ve deneyimi,
- c) Planörün veya çok hafif hava aracının kapasitesi,
- ç) Gezi, tur maksatlı yapılacak uçuş için bölge planlaması ve hazırlanmış uçuş planı,
- d) NOTAM'lar;
- e) Kalkış alanı,
- f) Operasyon alanı ve uygun iniş alanları,
- g) Hava durumu analizi,
- ğ) Yakıt planlama kontrolü,
- h) Uygun uçuş planlaması, operasyonel sınırlamalar,
- ı) Yükleme işlemleri kontrolü,
- i) Operasyon için gerekli ekipman ile acil durum ve hayatta kalma teçhizatları mevcut, erişilebilir ve faal olduğunun kontrolü,
- j) Yolcuya ait bilgilerin bulunduğu manifesto niteliğinde kayıtların tutulması ve emniyet tedbirlerinin alınması maksatlı, acil durumları da kapsayan hava aracı ve yapılacak uçuş ile ilgili bilgilendirmenin yapıldığı prosedüre uygunluk kontrolü,
- k) Hava trafik, çevre kontrolü ve ATC yönetimi,
- l) Uçuş esnasında yolcu ile iletişim,
- m) SOP uygunluk,
- n) Uygun uçuş ekibi ve yer ekibi planlaması ve uçuş ekibi mesai saatleri uygunluğu.

(4) Yol boyu kontrolleri; balon için EK-1'de bulunan FR.157 Balon Yol Boyu Uçuş Kontrol Listesi ve planör ve çok hafif hava araçları için EK-2'de bulunan FR.158 Planör ve ÇHHA Yol Boyu Uçuş Kontrol Listesinde yer alan standart denetim kontrol formlarına uygun olarak gerçekleştirilir. Bu formlardaki konu başlıklarının açılımları ve bulgu kategorileri, EK-3 ve EK-4' te bulunan FR.159 Balon Yol Boyu Kategorizasyon Tablosu ve FR.160 Planör, ÇHHA Yol Boyu Kategorizasyon Tablosuna göre tespit edilir.

Yol boyu kontrolünün amacı

MADDE 6 -(1) Yol boyu kontrolünün temel amacı; operasyon kontrol yöntemleri ve uygulamaları, ilgili tesis, ekipman ve hizmetleri ile uçuş ve yer ekibinin yetkilendirildikleri operasyonu yapabilme yeterliliklerinin değerlendirilmesidir.

(2) Yol boyu kontrolünün temel amacı; operasyon kontrol yöntemleri ve uygulamaları, ilgili tesis, ekipman ve hizmetleri ile uçuş ve yer ekibinin yetkilendirildikleri operasyonu yapabilme

yeterliliklerinin değerlendirilmesidir.

(3) Kontrol pilotu, uçuş öncesi faaliyetlerden uçuş sonrasındaki faaliyetlere kadar ilgili tüm personeli denetleme yetkisine sahiptir.

(4) Kontrol pilotu, operasyonun, işletme talimatları ile ulusal ve uluslararası sivil havacılık mevzuatına uygunluğunu denetler.

Yol boyu kontrol usulü

MADDE 7 -(1) Yol boyu kontrolleri, sorumlu pilotun, varsa gözlemci pilotun ve yer ekibinin görevlerini engellemeyecek ve dikkatlerini dağıtmayacak şekilde gerçekleştirilir.

(2) Uçuş sırasında uçuş ekibinin hava aracı işletim limitleri, ulusal ve uluslararası mevzuata uygunluk, işletme el kitapları, uçuş kontrol yöntemleri, hava aracı sistemleri ve ekipmanı veya normal ve acil durum usullerine ilişkin sorulara karşılık, belirsiz veya aşına gelmeyen cevaplar veya davranışlar gösterilmesi halinde, kontrol pilotu bu tür sorularını uçuş sonrasına ertelemeli ve uçuş emniyetini riske etmemelidir.

(3) Kontrol pilotu, uçuş ekibinin bölgede uçan diğer trafikler ve yer ekibi ile yapmış olduğu haberleşmeler ile kalkıştan itibaren bölgede bulunan diğer hava araçlarının da uçuş öncesi, uçuşta ve inişte operasyonlarını izler. Kontrol pilotu, uçuşun her aşamasında uçuş ekibi ile yolcu koordinesini ve uçuş ekibinin uçuşta yolcu üzerindeki talimatlarının güvenilirliğini gözlemler.

(4) Kontrol pilotu, yol boyu kontrolü amacıyla bulunduğu hava aracı ve bölgede uçan hava araçlarının uçuş ve yer emniyetinin ihlal edilmesine engel olur.

(5) Kontrol pilotu, yol boyu kontrolü sonrasında, ilgili sorumlu pilota, varsa gözlemci pilota ve yer ekibine kontrolün sonucu hakkında kısa bir briefing verir.

Bilgi toplama

MADDE 8 -(1) Yol boyu kontrolü öncesinde; kontrol pilotu tarafından işletme hakkındaki aşağıdaki hususlar incelenerek kontrole hazırlık yapılır:

- Uçuş ve yer ekibi bilgileri,
- Uçuş ekibi eğitimleri, yeterlilik ve ilave yetki kontrolleri,
- Uçuş ekibi lisansları ve sağlık sertifikaları,
- Daha önce yapılmış olan operasyonel uçuş kontrol denetimleri,
- Hava aracında yapılan kontroller ve gözlemler,
- İşletmeye yapılmış olan denetimlerin denetim sonu raporları,
- İşletme el kitapları.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Denetim Görevleri

Yol boyu kontrol esasları

MADDE 9 -(1) Kontroller, en az bir kontrol pilotu tarafından yapılır.

(2) Kontroller, haberli ve habersiz olarak yapılır.

(3) Kontrol pilotu, kontrol öncesi haberli ve habersiz yol boyu kontrolü gerçekleştireceği hava aracı ve uçuş ekibini tespit ederek, ekip değişimi yapılmayacak ve yolcu manifestosuna kontrol pilotu dahil edilecek şekilde işletmeye bildirir. İşletme tarafından yükleme planında gerekli revizyon yapılır.

(4) Kontrol pilotu, haberli ve habersiz kontrol için planlanan uçuş saatinden en az 30 dakika önce hava aracı kalkış alanına gider ve uçuş ekibine yapacağı kontrol hakkında kısa bir briefing ile birlikte yol boyu kontrolüne başlar.

(5) Hava aracının sorumlu pilotu, kontrol pilotunu hava aracına alır ve kontrolün yapılmasına

yardımcı olur.

(6) Kontrol pilotu, uçuş boyunca sepette/kokpitte, yolcu olarak bulunur. İlgili işletme, kontrol pilotunu uçuş ekibi statüsünde değerlendirir ve uçuş ekibine dâhil eder.

(7) Haberli ve habersiz kontroller öncesinde, balonun mevcut kalkış ağırlığı; AFM'ye göre azami kalkış ağırlığı limitleri içerisinde değilse kontrol iptal edilir veya varsa gözlemci pilot yerine uçuşa katılır.

(8) Herhangi bir sebeple kontrol yapılan hava aracının gidilen havaalanında veya meydanda kalması halinde ilgili işletme tarafından, denetçinin uçuş ekibiyle birlikte konaklaması sağlanır.

Denetim bulgu sınıflandırılması

MADDE 10 -(1) Kontrol sırasında, bu Talimatın Ek-3 ve Ek-4' 'ünde yer alan FR.159 Balon, FR.160 Planör, ÇHHA Yol Boyu Kategorizasyon Tablolarında göre herhangi bir uyumsuzluk tespit edilmesi halinde, balon için Ek-1'deki FR.157 , planör ve çok hafif hava araçları için ise Ek-2'deki FR.158 Yol Boyu Denetleme Kontrol Listelerine bulgu olarak yazılır ve tespit edilen bulgular aşağıdaki şekilde seviyelendirilir.

a) Birinci seviye bulgu: İlgili sivil havacılık düzenlemelerine aykırı olan, emniyet ve güvenlik standardını düşüren, uçuş ve yer emniyeti ile emniyetini doğrudan ciddi olarak etkileyebilecek önemli bir yetersizlik veya kusurdur.

b) İkinci seviye bulgu: İlgili sivil havacılık düzenlemelerine aykırı olan, uçuş emniyet ve güvenlik standardının düşmesine yol açabilecek ancak uçuş ve yer emniyeti ile emniyetini doğrudan etkilemeyecek herhangi bir yetersizlik veya kusurdur.

c) Gözlem: İlgili sivil havacılık düzenlemelerinde yer alan emniyet standardının artırılmasına yönelik iyileştirme istekleridir.

(2) Kontrol esnasında birinci seviye bulgu tespit edilmesi halinde; bulgu ile ilgili düzeltici işlem gerçekleştirilmeden, kontrol pilotu tarafından uçuş operasyonuna müsaade edilmez.

(3) Kontrolde tespit edilen bulgular, referansları ve seviyeleri hakkında sorumlu pilota bilgi verilir.

(4) Kullanılan kontrol formunun bir sureti işletmeye iletmek üzere imza karşılığında sorumlu pilota teslim edilir. Sorumlu pilotun kontrol formunu imza karşılığı teslim alması ile ön denetim raporu işletmeye tebliğ edilmiş olur. Sorumlu pilotun kontrolle ilgili bir yorumu veya çekincesi veya itirazı var ise formun altına ilave edilir.

(5) Ön denetim raporu; işletmelerin uçuş emniyetinin aksatılmadan sürdürülmesine yönelik, tespit edilen bulguların zaman kaybedilmeden giderilmesi için bilgi sağlayıcı mahiyette olup, kesinlik arz etmez. Ön denetim raporunda yer alan bulgular ve bulgu kategorileri, Genel Müdürlük değerlendirmesiyle nihai halini alır.

(6) Gerçekleştirilen kontroller sonucu hazırlanan denetleme raporu, SH-BYS sistemi üzerinden işletmeye iletilir. İşletme tarafından tespit edilen hususlara ilişkin kök neden analizleri, yapılan düzeltici/önleyici işlemler ve yapılan düzeltmelere ilişkin değerlendirmeler, yine SH-BYS sistemi üzerinden gerçekleştirilir.

(7) Tespit edilen bulgular, Genel Müdürlük tarafından oluşturulan operasyon uçuş denetimi bulgu havuzunda muhafaza edilir ve yapılan istatistiksel analizler neticesinde tekrar eden, sık tekrarlayan ve genelde görülen bulgular üzerinde Genel Müdürlük ilgili birimlerince gerekli önleyici/giderici tedbirlerin alınması çalışmalarında kullanılır.

(8) En az 5 (beş) balon ile ticari yolcu operasyonu gerçekleştiren işletmeler, Genel Müdürlük tarafından yapılan yol boyu kontrollerine ilave olarak, Genel Müdürlük kontrol pilotlarının haiz olması gereken nitelik yetkilendirme gerekliliklerini taşıma zorunluluğu olmaksızın, uyumluluk izleme sistemleri kapsamında oluşturulacak, asgari C grubu seviyesinde balon pilot lisansına ve 500 saat uçuş tecrübesine sahip sorumlu pilotlar vasıtasıyla ilgili işletme usulleri çerçevesinde, işletme bünyesindeki her 5 balon için ayda en az bir yol boyu kontrolü gerçekleştirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Son Hükümler**

İdari ve cezai yaptırımlar

MADDE 11 -(1) Kontrol pilotu, uçuş operasyonunun, emniyetle yapılamayacağına dair bir bulgu tespit etmesi halinde, bulgu giderilinceye kadar söz konusu uçuş operasyonunu durdurmakla yetkilidir.

(2) Bu Talimat hükümlerine uymayan işletmelere ve ilgili personele 2920 sayılı Kanunun 27, 30 ve 143'üncü maddelerinde ve SHY-İPC'de belirtilen hükümler çerçevesinde idari yaptırım uygulanır.

Yürürlük

MADDE 12 -(1) Bu Talimat yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(2) Bu maddenin birinci fıkrasına istisna teşkil etmek üzere, bu Talimatın 10 uncu maddesinin sekizinci fıkrası 31.12.2022 tarihinden itibaren geçerlidir.

Yürütme

MADDE 13 -(1) Bu Talimat hükümlerini Genel Müdür yürütür.

EKLER:

EK-1 - FR.157 Balon Yol Boyu Uçuş Kontrol Listesi

EK-2 - FR.158 Planör ve ÇHHA Yol Boyu Uçuş Kontrol Listesi

EK-3 - FR.159 Balon Yol Boyu Kategorizasyon Tablosu

EK-4 - FR.160 Planör, ÇHHA Yol Boyu Kategorizasyon Tablosu